

सुक्ष्म वित्त पुरवठा करणा-या संस्थाच्या (मायक्रो फायनान्स कंपन्यांच्या) कर्ज चक्रव्युहामध्ये ग्रामीण भागातील महिला अडकत आहेत त्यामधून महिलांना बाहेर काढणे तसेच महिलांचे आर्थिक प्रश्न सोडविणेस्तव उपाययोजना सुचविण्यासाठी अभ्यास गट नियुक्त करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन

ग्राम विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: मजिअ २०२०/प्र.क्र.८०/योजना-३

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक: १८ सप्टेंबर, २०२०

वाचा :-

१. शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्रमांक एनआरएलएम- २०११/ प्र.क्र.१९६/योजना-३, दिनांक १८/०७/२०११.
२. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान, नवी मुंबई यांचे पत्र क्र.एमएसआरएलएम/आर्थिक/प्र.क्र.१५०/२९८८/२०२०, दिनांक १०/९/२०२०.

प्रस्तावना :-

ग्रामीण भागातील गरीबीचे निर्मुलन करण्यासाठी केंद्र शासनाने सन २०११ मध्ये दीनदयाल उपाध्याय अंत्योदय - राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानाची (DAY-NRLM) सुरुवात केली. केंद्र शासन व जागतिक बँकेच्या सूचनान्वये सदरील अभियानाची अंमलबजावणी करण्यासाठी महाराष्ट्रामध्ये उमेद अर्थात महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान या संस्थेची स्थापना सन २०११ मध्ये करण्यात आली. या अभियानाची अंमलबजावणी करण्यासाठी सुरुवातीस इन्टेन्सिव्ह, नॉन इन्टेन्सिव्ह व सेमी इन्टेन्सिव्ह पध्दतीने सुरुवात करण्यात आले. टप्या-टप्याने सेमी व नॉन इन्टेन्सिव्ह तालुक्यांचे रुपांतर इन्टेन्सिव्ह तालुक्यात करण्यात आले असून सद्यस्थितीत राज्यातील ३४ जिल्हे व ३५१ तालुक्यांमध्ये इन्टेन्सिव्ह पध्दतीने या अभियानाची अंमलबजावणी करण्यात येत आहे.

राज्यात ग्रामीण भागातील स्वयं-सहाय्यता गटातील महिलांना बँकेकडून कर्ज मिळण्यास अडचणी निर्माण होतात. त्यामुळे महिला सुक्ष्म वित्त पुरवठा करणा-या संस्था (मायक्रो फायनान्स कंपनी) यांच्याकडून कर्ज घेतात असे निदर्शनास आले आहे. वित्त पुरवठा करणा-या संस्थांच्या (मायक्रो फायनान्स कंपन्यांच्या) कर्ज चक्रव्युहात या महिला हळूहळू अडकत जातात व त्यामुळे त्यांच्या आयुष्यावर परिणाम होतो याबाबत अभ्यास करण्यासाठी तसेच महिलांचे आर्थिक प्रश्न

सोडविण्यासाठी उपाययोजना सूचविण्यासाठी राज्यस्तरीय अभ्यास गट स्थापन करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

१) राज्यात ग्रामीण भागातील महिला सुक्ष्म वित्त पुरवठा करणा-या संस्था (मायक्रो फायनान्स कंपनी) यांच्याकडून कर्ज घेतल्यामुळे त्यांच्या आयुष्यावर झालेल्या परिणामांचा अभ्यास करणे व महिलांचे आर्थिक प्रश्न सोडविण्यासाठी उपाययोजना सूचविण्यासाठी खालीलप्रमाणे राज्यस्तरीय अभ्यास गट स्थापन करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

राज्यस्तरीय अभ्यास गटाची रचना :

अ.क्र.	नाव	पदनाम	अभ्यास गटातील पद
१.	श्रीमती निमा अरोरा, भा.प्र.से.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प. जालना	अध्यक्ष
२.	श्रीमती भुनेश्वरी एस., भा.प्र.से.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प. भंडारा	सदस्य
३.	श्रीमती वनमती सी., भा.प्र.से.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प. धुळे	सदस्य
४.	श्रीमती इंदुराणी जाखर, भा.प्र.से.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प. रत्नागिरी	सदस्य
५.	श्रीमती सुरेखा ठाकरे	अध्यक्ष लक्ष्य प्रतिष्ठान, अमरावती	अशासकीय सदस्य
६.	श्रीमती विजयाताई शिंदे	अध्यक्ष, राजगुरुनगर सहकारी बँक, राजगुरुनगर, जि. पुणे	अशासकीय सदस्य
७.	डॉ. स्मिता अभय शहापूरकर	सचिव, लोक प्रतिष्ठान, उस्मानाबाद	अशासकीय सदस्य
८.	श्रीमती. कांचन बाळकृष्ण परुळेकर	संचालिका स्वयंसिद्धा, कोल्हापूर	अशासकीय सदस्य
९.	श्रीमती मानसी बोरकर	अतिरिक्त संचालक, एमएसआरएलएम	सदस्य सचिव

२) राज्यस्तरीय अभ्यास गट स्थापन करण्याचे प्रमुख उद्देश :

१. राज्यातील महिलांना सुक्ष्म वित्त पुरवठा करणा-या संस्था (मायक्रोफायनान्स कंपन्या) या जादा व्याजाने कर्ज देऊन त्यांना आपल्या चक्रव्युहात अडकवत आहेत.

त्यामधून महिलांना बाहेर काढण्यासाठी तसेच महिलांचे आर्थिक प्रश्न सोडविण्यासाठी उपाययोजना सुचविणे.

II. महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानांतर्गत निर्माण झालेल्या स्वयं सहाय्यता गटातील महिला सुक्ष्म वित्त पुरवठा करणा-या संस्थांचे (मायक्रो फायनान्स कंपन्यांचे) कर्ज घेऊन त्यांच्या चक्रव्युहात अडकल्या आहेत किंवा कसे याचा सखोल अभ्यास करणे.

III. सुक्ष्म वित्त पुरवठा करणा-या संस्था (मायक्रो फायनान्स कंपन्या) यांच्याकडून महिलांनी कर्ज घेण्याची कारणे, व्याजाचा दर, कर्ज वितरणाची पद्धती, कर्जाचा वापर, कर्ज वसुली पद्धत, कर्ज वसुली वेळेवर न होण्याची कारणे व या सर्व बाबींचा ग्रामीण महिलांच्या होणा-या परिणामांचा अभ्यास करणे.

IV. केंद्र शासन व राज्यशासन महिला सक्षमीकरणाकरिता अनेक उपक्रम राबवीत आहेत. महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानाची व्याप्ती, राज्यात अभियान कितपत यशस्वी झाले, अभियानांतर्गत निर्माण करण्यात आलेल्या स्वयं-सहाय्यता गटांच्या उत्पादनास बाजारपेठ उपलब्ध होते किंवा कसे, विपणनाची पद्धत याबाबत अभ्यास करणे तसेच अभियानाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी काही सुधारणा आवश्यक असल्यास त्या सुचविणे.

३) **राज्यस्तरीय अभ्यास गटाची कार्यपद्धती :**

- वरील राज्यस्तरीय अभ्यास गट अध्यक्ष यांच्या निर्देशानुसार उपगट निर्माण करून ते उपगट विविध जिल्ह्यांना भेटी देतील.
- राज्यातील महिलांशी चर्चा करून त्यांच्या आर्थिक समस्या जाणून घेतील.
- महिला आर्थिक विकास महामंडळ यांचे अध्यक्ष व महासंचालक यांच्यासोबत चर्चा करून त्यांच्याकडील स्वयं-सहाय्यता गटाची कार्यपद्धती त्यांचे उत्पादने आणि त्यांचे विपणन याबाबत माहिती घेतील.
- सदर अभ्यास गट पुढील तीन महिन्यात अभ्यास करून किमान अंतरीम अहवाल शासनास सादर करतील.

४) राज्यस्तरीय अभ्यास गटातील सदस्यास आवश्यक संसाधने, मानधन, प्रवास व इतर अनुषंगिक भत्ते लागू करण्याचे अधिकार मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान यांना देण्यात येत असून त्यांच्यामार्फत स्वतंत्रपणे कार्यालयीन आदेश निर्गमित करण्यात येतील.

५) सदर अभ्यासगट हा फक्त महिलांच्या आर्थिक अडचणी, त्यावर उपाययोजना, या साठीच असून मायक्रोफायनान्सच्या कर्जमाफीसाठी नाही.

६) राज्यस्तरीय अभ्यास गटास अभ्यास करण्यासाठी व अनुषंगिक बाबींवर होणारा खर्च महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानांतून भागविण्यात यावा.

७) सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२००९१७११६१८९२२० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(दि.बा.पाटील)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा. मंत्री, ग्राम विकास विभाग यांचे खाजगी सचिव
- २) मा. राज्यमंत्री, ग्राम विकास विभाग यांचे खाजगी सचिव
- ३) मा. अ.मु.स. ग्राम विकास विभाग यांचे स्वीय सहायक
- ४) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जिवनोन्नती अभियान
- ५) श्रीमती निमा अरोरा, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प. जालना
- ६) श्रीमती भुनेश्वरी एस., मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प. भंडारा
- ७) श्रीमती वनमती सी., मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प. धुळे
- ८) श्रीमती इंदुराणी जाखर, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प. रत्नागिरी
- ९) श्रीमती सुरेखा ठाकरे अध्यक्ष लक्ष्य प्रतिष्ठान, अमरावती
- १०) श्रीमती विजयाताई शिंदे अध्यक्ष, राजगुरुनगर सहकारी बँक, राजगुरुनगर, जि. पुणे
- ११) डॉ. स्मिता अभय शहापूरकर सचिव, लोक प्रतिष्ठान, उस्मानाबाद
- १२) श्रीमती कांचन बाळकृष्ण परुळेकर संचालिका स्वयंसिद्धा, कोल्हापूर
- १३) श्रीमती मानसी बोरकर अतिरिक्त संचालक, एमएसआरएलएम
- १४) उप सचिव केंद्रिय योजना यांचे स्वीय सहायक
- १५) अवर सचिव, कार्यासन योजना-३